



# STRATEGI **HÅLLBARA MORA**



**MORA  
KOMMUN**

**Strategi, Hållbara Mora**

Fastställd Kommunfullmäktige 2018-06-18 § 55

Reviderad

Produktion Kommunledningskontoret Dnr

MK KS 2017/00023

## Innehåll

<b>Förord .....</b>	<b>5</b>
<b>Målbild 2030 Hållbara Mora – Stärkt social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet....</b>	<b>6</b>
<b>1 Strategi Hållbara Mora .....</b>	<b>9</b>
1.1 Inledning .....	9
1.2 Så här gör vi – förutsättningar och ansvar .....	9
1.3 Målbild .....	9
1.4 Riktlinjer .....	10
1.5 Önskat läge .....	11
1.6 Utvecklings- och insatsområden .....	11
1.7 Uppföljning .....	11
<b>2 Arbetet framåt.....</b>	<b>12</b>
<b>3 Utvecklingsområden med insatsområden och önskat läge .....</b>	<b>12</b>
3.1 Utvecklingsområde 1: Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora ....	13
3.2 Utvecklingsområde 2: Digitalisera för hållbar utveckling .....	13
3.3 Utvecklingsområde 3: Främja hållbart företagande .....	14
3.4 Utvecklingsområde 4: Stödja vägen till arbete.....	15
3.5 Utvecklingsområde 5: Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar.....	15
3.6 Utvecklingsområde 6: Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolan .....	16
3.7 Utvecklingsområde 7: Ge alla barn en bra start i livet .....	17
3.8 Utvecklingsområde 8: Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla .....	18
3.9 Utvecklingsområde 9: Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle .....	19
3.10 Utvecklingsområde 10: Naturens resurser och ekosystem är hållbart använda.....	21
<b>4 Agenda 2030 – globala mål för hållbar utveckling .....</b>	<b>22</b>
4.1 Koppling Hållbara Mora och Agenda 2030.....	22
Bilaga 1: Källförteckning	
Bilaga 2: Agenda 2030 – i riktning mot en hållbar välfärd	







## Förord

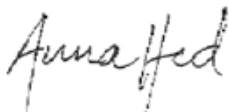
### Strategi för det hållbara och växande Mora

Mora växer och enligt en tidigare framtagna målbild så ska Mora år 2022 vara en levande stad med en tydlig profil och positiv utvecklingstrend. Staden är i takt med tiden och erbjuder möjligheter för människor att trivas, utvecklas och framför allt leva ett aktivt liv. I målbilden uttalas ett löfte att erbjuda de bästa möjligheterna till ett aktivt liv. I Mora har vi ett rikt kultur- och föreningsliv och det är något som på flera sätt präglar vår kommun. Det är tack vare god samverkan som Moraborna kan erbjudas detta.

För att fortsätta växa behövs en hållbar strategi. Här kommer den, Hållbara Mora. Hållbarhet, långsiktighet och framtidstro. Den behövs i en tid som denna då vi är i ständig förändring. Nya råd och rön föreslår varje dag hur vi ska planera och leva våra liv. Samtidigt som vi lever i en tid av förändring och inte har klart för oss vad morgondagen efterfrågar så behöver vi fatta långsiktiga och kloka beslut som håller över tid. Det är utmanade men nödvändigt för en hållbar utveckling och ett samhälle vi trivs att leva i. I Mora finns stora behov och kreativa lösningar behövs för att resurserna ska räcka till. Genom kreativa lösningar och med bredare perspektiv kan vi skapa samnyttor som är mindre resurskrävande. Det behövs ett övergripande arbete och syftet med strategin Hållbara Mora är att ge förutsättningar för att invånarna i Mora ska kunna uppleva en god livskvalitet på lång sikt. Strategin ska fungera som ett stöd för kommunens förvaltningar, nämnder, styrelser och bolag för att arbeta mot samma målbild år 2030.

Det hållbara Mora är en levande och växande kommun där hälsa är ett viktigt ledord. Från det vackra kulturlandskapet levereras hälsosamma råvaror som berikar våra bord. Det finns mycket som ryms inom hälsobegreppet. Välbefinnande är svårt att definiera eftersom det är så individuellt, men det är inte mindre viktigt för det. Folkhälsa berör och påverkar många i samhället och målet är att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Det handlar om allt från att ha ett arbete att gå till, ett hem att trivas i och fungerande kommunikationer. För att lyckas behövs ett fungerande näringsliv som skapar arbetstillfällen, vårt bostadsbyggande måste fortsätta och fler satsningar på infrastrukturen behövs. Gemenskap och delaktighet är också viktiga delar och därför måste våra planeringsarbeten präglas av dessa perspektiv. För att man ska känna delaktighet är det viktigt att det finns möjlighet att vara med och forma det samhälle man lever i. Det behövs olika former av dialog och kommunikation så att fler kan vara med och både ta del av vad om sker och även ha möjlighet att påverka.

Det här är de första stegen som ska leda fram till ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Mora. Arbetet kräver ett stort samarbete. Alla måste hjälpa till – ingen kan göra det här på egen hand. Det är genom att samverka vi kommer att lyckas. Det är vi som är de viktigaste resurserna.



*Anna Hed, kommunstyrelsens ordförande*





Modellen visar att det ekonomiska systemet är en del av det sociala och att det sociala systemet är en del av det ekologiska. Det ekologiska är basen och sätter gränserna för övriga dimensioner.

## MÅLBILD 2030

### HÅLLBARA MORA – STÄRKT SOCIAL, EKONOMISK OCH EKOLOGISK HÅLLBARHET

Året är 2030. I Mora bor nu 22 000 invånare varav drygt hälften bor i tätorten. Mora erbjuder en genuin, aktiv, välkomnande och vacker livsmiljö med goda förutsättningar att leva, bo och verka genom hela livet. Genom platsvarumärket har Moras egna särdrag lyfts fram och bidragit till att öka attraktionskraften. Vi har goda boendemiljöer som lockar nya invånare till Mora, där de hittar möjligheter att kombinera ett tryggt och aktivt liv med arbete. Föreningslivet är rikt, öppet för alla och fyller en viktig funktion i samhället. Det finns olika slag av bostäder och många bor i egna småhus. Goda kommunikationer och ny teknik skapar frihet att välja Mora som bostadsort och ett liv nära naturen på en vacker och tilltalande plats, trots att arbetsplatsen kanske ligger långt därifrån. Nästan alla använder internet och digitala tjänster dagligen. Viss fritids-

husbebyggelse är omvandlad till åretruntbostäder eller säsonsboende, vilket gör det möjligt att upprätthålla service på landsbygden. I planeringssammanhang prioriteras rörlighet till fots och per cykel, och därför är det nu många Morabor som möts i mellanrummen på gator, torg och i grönområden på väg till skola, arbete och för att handla. Vinsterna är många, förbättrad folkhälsa, trygga och attraktiva miljöer, förbättrad luftkvalitet och minskat buller. Tack vare energieffektivisering och utbyggnad av förnybar energi har de fossila energikällorna avvecklats i snabb takt och kommer att vara helt utfasade till år 2045. I hållbara Mora är livsmedelsproducenterna hjältar och bidrar till ett öppet och levande kulturlandskap. Bra mat är enligt konsumenterna giftfri och säker, näringsrik, närodlad och hållbart producerad.



### Barn och unga – fritid och skoltid

I Mora är barnen viktiga, det är under barndomen vi lägger grunden för hur livet och samhället kan utvecklas. Barnkonventionen löper som en röd tråd från förskola till gymnasium. Under en tioårsperiod har genomtänkta satsningar gjorts för att höja kvalitén på förskola och skola. Förskolan ger grund för ett hälsosamt liv och goda skolresultat. Den ”Gröna flaggan” vajar på de flesta av Moras skolor. Vi satsar på hela familjen, och den familjecentral som öppnade för tio år sedan blev en sådan succé att vi nu planerar för ytterligare en familjecentral, för att möta behovet av en mötesplats för alla nya barnfamiljer. Vi har en tillgänglig skola där alla har samma möjlighet till likvärdig och jämställd skolgång, oavsett kön, var man bor eller kommer ifrån. Utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter är stort vilket också bidrar till att stärka ungas identitet och utveckling. De barn och unga som lämnar skolan är väl rustade för att möta och känna tillit till livet, skaffa sig en utbildning och ett arbete.

### Samhällsplanering – en strategisk fråga

Samhällsplanering är en viktig strategisk fråga och bidrar till att stärka tillit, jämställdhet och främja inflytande. Planering och byggande sker med fokus på livskvalitet, god hälsa och hushållning med resurser. Nya byggnader byggs med demonterbara komponenter och flexibel inredning så att de enkelt kan anpassas till förändrade behov. Vi bygger inte på värdefull jordbruksmark, då det blivit ökad efterfrågan på miljömärkta och närproducerade livsmedel. Bostäder har byggts på olika platser i kommunen, genom förtätning i centrum och byar samt i nya områden som Noret Norra. Noret Norra är ett gott exempel på hållbart byggande i ett nytt bostadsområde. Där är nu bostadsområdet Måmyren färdigbyggt och innehåller såväl småhus som radhus och lägenheter med olika upplåtelseformer. Området innehåller även en förskola, ett äldreboende, en närbutik och cykelservice. Byggnaderna är energieffektiva och på en del finns även solenergi installerad. Sammanhängande gång- och cykelstråk samt närhet till kollektivtrafik underlättar resandet till och från området. Grönstråket genom området används flitigt av de boende för rekreation och odling. Närheten till vattnet

gör att området är mycket attraktivt och eftertraktat. Området är vackert utformat med till exempel välskötta dagvattenlösningar som förskönar bilden. Viss skötsel sker med gemensamma krafter i området, och de boende samverkar även kring användandet av bilar.

### Hållbara transporter

Genomfarten E45/RV70 är färdig vilket skapar ett bättre flöde i trafiken. Vägområdet bildar en tilltalande stadsgata i tätorten med bra möjligheter för oskyddade trafikanter att färdas längs med och att korsa vägen. Gång- och cykeltrafiken har en prioriterad ställning och de välmarkerade stråken är till glädje för såväl invånare som besökare. Elcyklar är populära och används flitigt av många. Kollektivtrafikresandet är numera ett attraktivt alternativ, framförallt för resor till jobb och skola. Vi ser också att allt fler semesterresor sker med kollektivtrafik. Bilen är ett vanligt färdmedel för Morabon och nästan alla bilar drivs av fossilfria drivmedel. Många har valt att dela bil med andra genom så kallade bilpooler. Den kommunala fordonsparken är effektiv och fossilfri och blev tidigt ett föredöme. Moras resecentrum spelar en viktig roll som nav för byten mellan olika trafikslag. I närhet till stationsområdet planeras just nu nya bostäder, arbetsplatser och grönytor – ett nytt stationssamhälle med människan i centrum ska här växa fram. Även om arbetet ligger en bit bort väljer allt fler Mora som bostadsort, dels för att det är lätt att pendla med den utvecklade kollektivtrafiken, men också genom den snabba och robusta internetuppkopplingen som möjliggör distansarbete en eller flera dagar i veckan. Kvinnors och mäns val av yrke och anställning i kombination med arbetsplats, bostad och familjerelationer har allt mer med transporter att göra. I Mora finns goda möjligheter att studera vidare. Goda kommunikationer och bra system gör det möjligt att plugga vid närliggande högskolor, och på orten finns möjlighet till distansstudier. Moras medborgare är flitiga internetanvändare. De fåtal som inte kan eller har tillgång erbjuds möjlighet till utbildning och stöd. Teknikutveckling, energieffektivisering och ökad användning av förnybart bioflygbränsle har resulterat i att Mora flygplats numera har en fossilfri flyglinje till Arlanda.

### Hållbart näringsliv

Produktion av varor och tjänster bidrar till att lösa dagens och morgondagens samhällsutmaningar. Lokala, starka företag är viktiga för en hållbar utveckling av Mora och världen – socialt, ekonomiskt och ekologiskt. En framgångsfaktor för hållbart företagande är dess tradition av innovativ klurighet i nära samspel med andra. Gott samarbete har resulterat i att vi i Mora – bland skola, arbetsgivare och samhälle – har en gemensam syn på den kunskap och kompetens som krävs för ett hållbart näringsliv. Praktik, lärlingsplatser och tillgång till intressant mentorskap ökar elevernas intresse, förståelse och beredskap för framtida utbildning och arbete. För individen innebär ett arbete möjlighet att försörja sig, att ta vara på sina resurser och vara delaktig i samhället.

Besöksnäringen har utvecklats, både i omfattning och med tanke på hållbarhet, och är nu en av Moras viktigaste näringar. Hållbara evenemang, minskad bilturism och hänsynsfull turism är viktiga mål. Ortens unika natur- och kulturmiljöer och det allsidiga utbudet lockar människor från när och fjärran. Väl på plats blir besökaren väl omhändertagen med boende och aktiviteter som har en tydlig miljö- och hälsoprofil, där stor hänsyn tas till den lokala kulturen och den omgivande naturmiljön. Genom samarbete och hänsyn har besöksnäringen utvecklats på naturens och kulturmiljöns villkor. Säsongen är lång och här finns anpassade verksamheter kopplade till alla årstider och till möjligheter för aktivt liv och rekreation.

Hur ser då handeln i Mora ut? Näthandeln har påverkat hur och var vi handlar. Lokala butiker har anpassat sig efter kundernas behov. Centrum är viktigt, för handel, som mötesplats och för Moras identitet och karaktär. Flera av Moras kända produkter och varumärken finns här. Små butiker har öppnats, de ligger både i centrum och i bostadsnära lägen. Handelsområden finns kvar i ytterkanten men numera utan de stora omgivande parkeringsytorna, då det är vanligt att beställa varan hemifrån och sedan få varorna hemlevererade. För att bibehålla service på landsbygden har varubilen och servicepunkter blivit allt vanligare. Återanvändning av produkter av skilda slag och kretsloppstänkande är populärt.

### Naturens betydelse

Naturen är nödvändig för livskvaliteten i Mora, dels som en resurs att värna för kommande generationer, dels för de sociala, ekonomiska och ekologiska värden som finns i fungerande ekosystem. Tillgång till natur har positiva hälsoeffekter och därför fredas natur- och kulturområden i tätortsnära lägen från bebyggelse, för att i stället använda dem för rekreation och upplevelse. Grönområden nära förskolor och skolor eller där barn ofta vistas är särskilt skyddade. Utveckling och skötsel planeras tillsammans med barnen. Även i bostadsområdet engagerar sig de boende i planering och skötsel.

I den hållbara staden Mora är det viktigt att alla invånare – unga och gamla, kvinnor och män, med olika kulturella och socioekonomiska bakgrunder – upplever att de är trygga, delaktiga i samhället och kan påverka och förändra sin vardag. Jämfört med tidigare, då vi bedrev ett arbete för medborgarna, bedriver vi numera ett främjande arbete tillsammans med medborgarna.



## 1 Strategi Hållbara Mora

### 1.1 Inledning

För en framgångsrik samhällsutveckling är det viktigt att ha en långsiktig balans mellan perspektiven social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Mora kommun står bakom de 17 globala utvecklingsmål och Agenda 2030 som beslutades av FN år 2015. Moras framtid är beroende av den globala utvecklingen och vi kan också bidra till den. En av utgångspunkterna för hållbar utveckling är generationsperspektivet. Det innebär att den utveckling som tillfredsställer dagens behov inte får äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Barn- och ungdomsperspektivet är därför centralt i arbetet för att uppnå en hållbar utveckling. Jämlikhet och jämställdhet är andra centrala mål i Agenda 2030 och förutsättningar för att skapa en hållbar välfärd. Att säkerställa att ingen lämnas utanför är agendans huvudbudskap.

Syftet med Strategi Hållbara Mora är att långsiktigt skapa förutsättningar för att invånarna i Mora ska uppleva god livskvalitet. Arbeta med livskvalitet handlar också om individuella beteenden, att ställa om till det bästa för vår gemensamma hållbara utveckling.

Strategi Hållbara Mora utvecklar vår strategiska plan ur ett hållbarhetsperspektiv. Den ska vara ett stöd till Mora kommuns nämnder, förvaltningar, styrelser och bolag i arbetet mot målbilden Hållbara Mora – stärkt social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Strategin utgör en spelplan och ska underlätta verksamheternas arbete. Delar av strategin utgör också kommunens Energi- och klimatplan, se rubrik 3.9.

Viktiga ställningstaganden i arbetet med strategin är att:

- alla i Mora kommunkoncern har ett ansvar att skapa en hållbar framtid för medborgarna och
- arbeta för hållbar utveckling är att *göra* hållbar utveckling.

### 1.2 Så här gör vi – förutsättningar och ansvar

Strategin ger förutsättningar för ett helhetsperspektiv inom kommunkoncernen, anger en inriktning på kort och lång sikt och är en del av vårt styrsystem, se bild 1. Stöd i arbetet ges i enlighet med utvecklingsområde 1, Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora.

Kommunfullmäktige antar målbild Hållbara Mora, riktlinjer och önskat läge, i form av mätetal och beskrivning. Strategin följs upp i samband med delårsrapport och årsredovisning och aktualiseras varje ny mandatperiod.

Kommunstyrelsen ansvarar för att strategin verkställs i alla verksamheter, följs upp och återrapporteras till kommunfullmäktige.

Kommunala verksamheter och bolag ska, inom ramen för verksamhetsplanering och regelverk, omsätta hållbarhetsstrategin i åtgärder och eventuella handlingsplaner. Det innebär att varje chef och medarbetare har ansvar, inom sitt verksamhetsområde, att genomföra hållbarhetsstrategin och återrapportera resultat. Via planeringsförutsättningar får verksamheten instruktion om viktiga frågor att ta hänsyn till.

### 1.3 Målbild

Målbilden beskriver kvaliteter vi vill uppnå där både människa och miljö mår bra. Målbildens rubriker är: Barn och unga – fritid och skoltid, Samhällsplanering – en strategisk fråga, Hållbara transporter, Hållbart näringsliv, Naturens betydelse. Flera olika dokument<sup>1</sup> har varit vägledande och viktiga inspirationskällor. Värdefulla inspel till målbilden har också kommit via de dialogsamtal som genomförts.

<sup>1</sup> De viktigaste är Strategisk plan Mora kommun 2015-2018, förslaget till FÖP Mora tätort och Översiktsplan för Mora kommun, Agenda 2030, Boverkets vision för Sverige 2025 och Dalastrategin – Dalarna 2020.



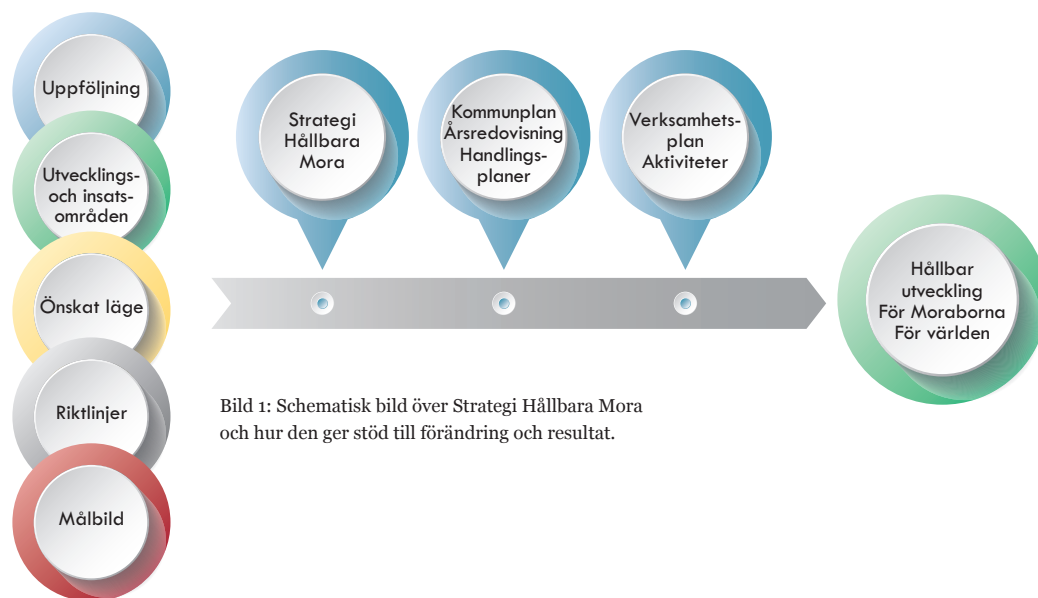


Bild 1: Schematisk bild över Strategi Hållbara Mora och hur den ger stöd till förändring och resultat.

## 1.4 Riktlinjer

Riktlinjerna är av två slag, övergripande och specifika. De övergripande anger hur vi i den kommunala organisationen bör förhålla oss. De specifika innehåller anvisning om hur en fråga ska hanteras och vara vägledande i hur tjänstepersoner bör agera.

### Övergripande

- Kommunen ska vara en förebild i Agenda 2030-arbetet.
- Kommunen ska aktivt arbeta för ett jämlikt och jämställt samhälle.

### Specifika

- Kommunen ska, i enlighet med Barnkonventionen, i sin verksamhet och i mötet med andra arbeta för att barn och unga ska vara delaktiga och ha inflytande i frågor som rör dem.
- Kommunen ska i samhällsplaneringen ta hänsyn till Moras betydelsefulla kultur- och naturvärden som attraktor för ett hållbart samhälle.

- Kommunen ska i sin verksamhet och i samarbete med andra arbeta för att våld i nära relationer ska upptäckas, synliggöras, förebyggas och åtgärdas.
- Kommunen ska arbeta för ett fossilfritt, energieffektivt och avfallsminimerande samhälle.
- Kommunen ska verka för en restriktiv hållning till utbyggnad av vattenkraftverk i vattendrag som är opåverkade och/eller har höga naturvärden.
- Kommunen ska vid planering och tillståndsprövning av bebyggelse noga överväga och värna:
  - värden i skogsområden och jordbruksmark med hotade arter och särskilda natur-, kulturmiljö- och friluftsvärden.
  - att förutsättningar för jordbruket inte försämras på lång sikt. Undantag bör göras endast om starka allmänna intressen motiverar detta.





Bild 2: Strategiska planens målområden och kopplingar till utvecklingsområden i Strategi Hållbara Mora

## 1.5 Önskat läge

Samtliga utvecklingsområden presenteras med önskat läge, somliga i form av mätetal, andra som beskrivning. Gemensamt är att den kommunala organisationen, i huvudsak, har rådighet att agera.

## 1.6 Utvecklings- och insatsområden

För att stärka arbetet för hållbar utveckling i Mora har tio utvecklingsområden identifierats, se bild 2. Nio utvecklingsområden kan härledas till den strategiska planen. Det tionde och det inledande utvecklingsområdet, Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora, beskriver tillvägagångssätt för att utveckla arbetet för en hållbar utveckling. Insatsområdena ska kunna anpassas till nya förutsättningar för att alltid vara aktuella. De kan kompletteras av befintliga eller kommande handlingsplaner.

## 1.7 Uppföljning

### Hållbarhetsbarometer

Hållbarhetsbarometern är kommunens verktyg för att följa upp och analysera att vi långsiktigt stärker en hållbar utveckling i Mora. Barometern ingår som en del i vår årsredovisning. Nyckeltalen är i huvudsak tagna ur Kolada, Kommun- och landstingsdatabasen. Barometern utvecklas och uppdateras kontinuerligt en gång per år. Ett Hållbarhetsbokslut, med Hållbarhetsbarometern som grund, utarbetas inför aktualisering av strategin.

### Nyckeltalsbank

Ett stort antal mätetal, som följer förändringen, hantearas i en särskild nyckeltalsbank. Nyckeltalen kan ligga till grund för formulering av mål i den årliga kommunplanen.



## Kommunikation, kompetens, delaktighet och medskapande

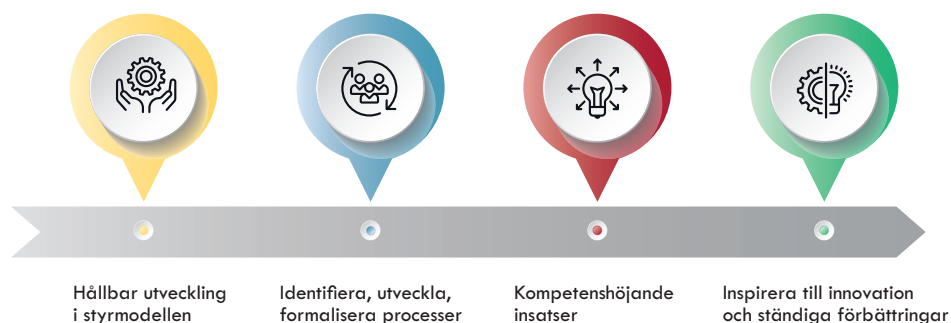


Bild 3: Modell för arbetet framåt

## 2 Arbetet framåt

För att arbeta framgångsrikt med strategin och uppnå resultat och effekter för en god livskvalitet för våra medborgare, ska vi under åren 2018–2020 arbeta enligt nedanstående modell.

### Under 2018–2020 prioriterar vi att:

- implementera arbetet med hållbar utveckling och livskvalitet för medborgaren i kommunens styrmodell,
- säkerställa att viktiga processer leder i riktning mot målbild Hållbara Mora,
- erbjuda kompetenshöjande insatser genom till exempel Campus Mora och material för arbetsplatser och
- kommunicera och visualisera goda exempel.

## 3 Utvecklingsområden med insatsområden och önskat läge

Följande tio utvecklingsområden har prioriterats för att stärka, komplettera och utveckla kommunens strategiska plan avseende hållbar utveckling. Utvecklingsområdena ska ta oss från nuläge till målbild och har formulerats utifrån interna och externa dialoger, globala, nationella, regionala och lokala målsättningar och kunskapssamarbeten samt omvärldsspaning och analys. Vid prioritering har särskild vikt lagts vid aspekter som stärker flera dimensioner av hållbarhet samt utifrån rådande kunskapsläge om de områden som är mest avgörande för att nå effekt. Under varje utvecklingsområde finns:

- en inledande text som beskriver möjligheter och utmaningar inom området,
- ett antal insatsområden för den kommunala organisationen,
- önskat läge, i form av mätetal och/eller beskrivning samt
- hänvisningar till målområde i kommunens strategiska plan 2015–2018 och till specifika program och planer som kompletterar och utvecklar strategin.



### 3.1 Utvecklingsområde 1: Stärk det tvärsektoriella arbetet för Hållbara Mora

För att stärka hållbar utveckling med medborgarna i fokus behöver vi utveckla det handlingsinriktade och tvärsektoriella arbetet samt det gemensamma lärandet. Tillsammans, som en helhet i koncernen, skapar vi bäst förutsättningar för långsiktigt hållbara lösningar.

Frågan om hållbar utveckling är komplex och ryms inom flera av kommunens verksamheter. Ingen nämnd eller styrelse äger enskilt frågan om hållbarhet. Ledarskap med förändringskraft och brukarfokus, ett uttalat och brett ägarskap och effektivt arbete med helhetssyn är viktiga förutsättningar för ett framgångsrikt genomförande av strategin. Ett antal processer som säkerställer hållbarhet har identifierats som särskilt viktiga verktyg. Som exempel kan nämnas fysisk planering, upphandling, digitalisering, dialog och samverkan.

#### Insatsområden

- Implementera arbetet med hållbar utveckling i kommunens styrmodell.
- Identifiera, utveckla, beskriv och formalisera viktiga processer för hållbar utveckling.
- Inspirera till innovation, kunskapsutveckling, kunskapsspridning och ett gemensamt lärande inom hållbarhetsområdet.
- Kommunicera och visualisera – resultat, goda exempel, aktiviteter – internt och externt.
- Utveckla former för att följa utvecklingsområdet.

#### ÖNSKAT LÄGE

Kommunkoncernen skapar en kedja av händelser som leder till målbild Hållbara Mora och hållbar utveckling.

*Kopplar till –*

*Anknyter till* Strategisk plan 2015–2018

### 3.2 Utvecklingsområde 2: Digitalisera för hållbar utveckling

Digitaliseringen utvecklas snabbt och har stor betydelse för samhällsutvecklingen. Digitalisering är ett verktyg för att nå flera av målen i Agenda 2030. Människor förväntar sig i allt högre grad att snabbt, enkelt och säkert kunna sköta sina ärenden, få tillgång till information och ha möjlighet till inflytande genom digitala kontaktvägar. Offentlig sektor bör se möjligheter och använda digitalisering för att bland annat klara välfärdens framtida finansiering och tillmötesgå människors förväntningar. I Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) strategi för att digitalisera samhället finns tre övergripande mål:

- 1) En enklare vardag för privatpersoner och företag.
- 2) Smartare och öppnare förvaltning stödjer innovation och delaktighet.
- 3) Högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.

#### Insatsområden

- Skapa förutsättningar för e-legitimation och elektronisk signering för kommunens tjänster.
- Medverka till att ge medborgare ökad förmåga och möjlighet att delta i det digitala samhället.
- Skapa förutsättningar för en hög digital kompetens hos medarbetarna och säkerställ att kompetensen nyttjas.
- Utveckla en digitaliseringsstrategi.
- Utveckla en ny webbplatsform.
- Bygg upp förutsättningar för hantering av digital information genom e-arkiv.

#### ÖNSKAT LÄGE

Digitalisering är en självklar del i verksamhetsutveckling. Medborgare kan utföra huvuddelen av sina kommunrelaterade ärenden digitalt år 2022.

*Kopplar till* målområdet Tillväxt och utveckling

*Anknyter till -*



### 3.3 Utvecklingsområde 3: Främja hållbart företagande

Vi lever i en föränderlig värld och utmaningar – till exempel globalisering, digitalisering, migration och ändliga resurser – innebär en omställning till nya förutsättningar. Mångas medverkan krävs för att leda världen i rätt riktning och företagen, med sin innovationskraft och förmåga till samarbete, är viktiga aktörer i arbetet med att hitta långsiktigt hållbara lösningar.

I den nationella Livsmedelsstrategin uppmärksammas att Sverige har den lägsta självförsörjningsgraden inom EU. Förutom försörjningssäkerhet är svensk livsmedelsproduktion viktig för jobb och tillväxt i hela Sverige och för en levande landsbygd.

Hållbart företagande handlar om att arbeta smartare, att utveckla nya varor, tjänster och affärsmodeller med ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet i fokus. Aktuella områden är delningsekonomi och cirkulär ekonomi. Delningsekonomi ökar nyttjandegraden på befintliga resurser och hittar smarta sätt att designa nya produkter. Cirkulär ekonomi innebär att resurser kan behållas i samhällets kretslopp och att avfall i princip inte uppstår.

#### Insatsområden

- Inspirera och sprida kunskap om goda exempel kring hållbarhetsdrivna affärsidéer och innovationer, cirkulär ekonomi och delningsekonomi.
- Identifiera utvecklingsområden genom dialog med företagare och branscher.
- Använda upphandling som verktyg för att stärka ett hållbart samhälle.
- Identifiera och integrera hållbarhetsaspekter i det lokala arbetet med handlingsplan för besöksnäringen.
- Utveckla hållbarhetskriterier vid evenemang och i avtal med arrangörer som får kommunalt stöd.
- Utveckla strukturerade kontaktytor mellan skola och arbetsmarknad.
- Verka för ett kompetensförsörjningssystem som matchar det lokala behovet.
- Utveckla former för att följa utvecklingsområdet.

#### ÖNSKAT LÄGE

Moras företag växer hållbart.

**Kopplar till** målområdet Tillväxt och utveckling

**Anknyter till** Näringslivsstrategin, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering



### 3.4 Utvecklingsområde 4: Stödja vägen till arbete

En väl fungerande arbetsmarknad är en arbetsmarknad som präglas av hög sysselsättning och låg arbetslöshet och där hela arbetskraftens potential tas tillvara. Det bidrar till sammanhållningen i samhället och ger människor möjlighet att bidra till samhällsutvecklingen och att själva utvecklas. Det är idag av större betydelse att de personer som idag inte arbetar kommer i arbete än att de personer som arbetar jobbar mer.

#### Insatsområde

- Tydliggöra kommunens roll i utvecklingen av socialt företagande.
- Stärka den lokala arbetsmarknaden – genom att erbjuda unga som inte gått ut gymnasiet eller saknar en meningsfull sysselsättning – genom det kommunala aktivitetsansvaret.
- Stärka arbetsmarknaden genom att erbjuda personer som står långt ifrån arbetsmarknaden ändamålsenliga och utvecklande insatser.
- Ge nyanlända förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden.

### ÖNSKAT LÄGE

Mätetal	Nuläge	Önskat läge år 2022	Önskat läge år 2030
Andel upphandlade tjänsteavtal med krav på social hänsyn, procent	0	10	25

**Kopplar till** målområdet Livslångt lärande  
**Anknyter till** Näringslivsstrategi

### 3.5 Utvecklingsområde 5: Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar

Syftet med Agenda 2030 är att åstadkomma en samhällsförändring. Detta förutsätter förändrade förhållningssätt och beteenden, vilket kräver kunskap om och engagemang för hållbar utveckling.

Förskolan, grundskolan och gymnasieskolan spelar en central roll för att erbjuda barn och ungdomar en stimulerande miljö för att de ska kunna förverkliga rättigheter och förmågor som lyfts i Agenda 2030. Skolans befintliga styrdokument utgör också ett starkt stöd för lärande för hållbar utveckling. Det är även viktigt att skapa förståelse i samhället och en medvetenhet hos individen för åtgärder och beteendeförändringar som måste ske.

#### Insatsområden

- Systematisera lärande för hållbar utveckling i skolverksamheten.
- Stimulera skolans samarbete med nätverk och organisationer.
- Hitta former för beteendeinsatser utifrån devisen när det rätta blir det lätta.
- Bidra till en positiv inställning till kollektivtrafik.
- Stimulera bred förankring av hållbar utveckling i den kommunala organisationen.
- Kommunicera goda exempel och nya lösningar, små som stora, med medborgare i fokus.
- Stimulera forskningsprojekt.
- Utveckla former för att följa utvecklingsområdet.

### ÖNSKAT LÄGE

Medarbetare och Morabor har insikt i vad som behöver göras, kunskap om vad de kan förändra och agerar för att bidra till ett hållbart Mora.

**Kopplar till** målområdet Livslångt lärande  
**Anknyter till** Handlingsplan alkohol, narkotika, dopning och tobak, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering, Mora i rörelse



### 3.6 Utvecklingsområde 6: Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolorna

Alla barn och unga behöver en stadig grund att stå på. Barns relationer till sina föräldrar har stor betydelse för hälsa och fungerar som en skyddsfaktor. En skola som bidrar till alla barns lärande och utveckling, oavsett individuella förutsättningar och föräldrars bakgrund och utbildningsnivå, utgör en avgörande faktor för barns framtida hälsa och välbefinnande. En lärmiljö som är tillgänglig ur ett pedagogiskt, socialt och fysiskt perspektiv skapar förutsättningar för alla barn och elever att ta del av lärande och gemenskap. Att utveckla människors kunskaper och kompetenser genom lärande och utbildning är centralt för att uppnå en god och jämlik hälsa. Utbildning ger bättre möjligheter till arbete och inkomst och stärker även individens förmåga att använda sina resurser. Skolan står inför ett antal utmaningar; resultat, lärarbrist, kunskapskillnader mellan flickor och pojkar samt att många saknar behörighet att söka till gymnasieskolan, är några av dessa. Lärande och utveckling av kompetenser sker även under den fria tiden och genom deltagande i idrott, kultur och föreningsliv. Ekonomi kan spela roll för hur och när man deltar. En gemensam, samhällelig utmaning är ökningen av antalet barn som lider av psykisk ohälsa. Det hållbara samhället börjar med barnen och genom att tidigt göra unga delaktiga och ha inflytande i samhället utvecklas en vilja att ta ställning och agera utifrån vad man tror på.

#### Insatsområden

- Skapa en god lärandemiljö i skolan.
- Säkerställa skolans kompetensförsörjning.
- Tidigt identifiera elever som inte klarar kunskapsmålen eller har andra svårigheter och erbjuda adekvat stöd och säkerställa att barn och unga får möjlighet att nå sin fulla potential.
- Utveckla samverkansformer med barns bästa i centrum.
- Stärka ett likvärdigt elevdemokratiarbete.
- Utveckla samarbete mellan skola och samhälle.
- Bygga upp elevers intresse och målsättning inför framtida arbetsliv.
- Ge nyanlända unga förutsättningar för etablering i skola och på fritid.
- Använda grundskolan som en arena för att introducera föreningsliv och fritidsaktiviteter för barn och unga.
- Utveckla och samordna kvalitetssäkrade och tillgängliga föräldrastödsprogram för alla.
- Initiera metoder för kommunens arbete med barnrättsfrågor.
- Erbjuder alla unga tillgängliga kultur- och fritidsaktiviteter i en miljö som stödjer deras utveckling.
- Vidta åtgärder för att stödja ekonomiskt utsatta barn.

### ÖNSKAT LÄGE

Mätetal	Nuläge		Önskat läge år 2022	
Andel ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, procent	Totalt	74	Totalt	80
	Kvinnor	71	Kvinnor	80
	Män	77	Män	80
	Alla kommuner			
	Totalt	73		
	Kvinnor	74		
	Män	72		

**Kopplar till** målområdet Livslångt lärande

**Anknyter till** Kulturpedagogisk plan, Handlingsplan Psyk 2.0.

**Kommande dokument** Strategi för tillgänglighet



### 3.7 Utvecklingsområde 7: Ge alla barn en bra start i livet

Barn har, enligt FN:s konvention om barns rättigheter, rätt till bästa uppnåeliga hälsa och goda uppväxtvillkor. En bra start i livet handlar om att ge barn goda uppväxtvillkor och goda förutsättningar för deras språkliga, kognitiva – det vill säga intellektuella funktioner – sociala, fysiska och emotionella utveckling. Det är under de första levnadsåren som grunden läggs för utveckling, inläring och hälsa längre fram i livet. Föräldrar och nära anhöriga är viktiga för barnets utveckling. Samhället behöver utformas så att det underlättar för föräldrar och ger extra stöd till de föräldrar som behöver det. Samhällets olika aktörer har en viktig roll att identifiera barn och föräldrar som är i behov av extra stöd och kompenserande insatser, insatser som bör ske tidigt, såväl i förlopp som tidigt i ålder.

#### Insatsområden

- Säkra en likvärdig förskola av god kvalitet för alla barn.
- Utveckla samverkansformer med barns bästa i centrum.
- Utveckla och samordna kvalitetssäkrade och tillgängliga föräldrastödsprogram för alla.
- Stimulera metod- och kvalitetsutveckling inom läsfrämjande.
- Vidta åtgärder för att stödja ekonomiskt utsatta barn.
- Stärka kunskap om barnrättsfrågor och barnkonventionen hos relevanta yrkesgrupper och beslutsfattare.

#### ÖNSKAT LÄGE

Förskolan är anpassad efter alla barns behov.

**Kopplar till** målområdet Livskvalitet för alla

**Anknyter till** Handlingsplan för övergångar inom och mellan skolor och skolformer, Kvalitetshjul för förskolan, Handlingsplan Psykn 2.0



### 3.8 Utvecklingsområde 8: Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla

Hur vi utformar staden och våra bostadsområden påverkar hur vi arbetar, lever och förflyttar oss vilket i sin tur möjliggör en god livskvalitet. Stadsplanering är en process där kommunen har stor rådighet och som kräver bred kunskap, involverar många aktörer och påverkas av lagstiftning. Våra livsmiljöer ska formas utifrån en helhetssyn, det vill säga goda sociala och fysiska egenskaper. Till sociala egenskaper hör socialt deltagande och människors tillit till varandra och till institutioner. Känslan av att kunna påverka och känslan av tillhörighet påverkar i stort och smått, såväl engagemang i en förening som valdeltagande. Kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter till utveckling, där kommunen dels ansvarar för att ge likvärdiga verksamheter och service, dels att i egenskap av stor arbetsgivare och beslutsfattare bidra till hållbar jämställdhet. Exempel på fysiska kvalitéer är god tillgänglighet, luftkvalitet, bullernivåer, biologisk mångfald och närhet till natur. Mötesplatser, rörelse och att stärka platsens unika kvaliteter är faktorer som bidrar till en attraktiv stad. Moras vision, "Regionstad Mora – för ett aktivt liv", och det breda samarbetet kring platsvarumärket bidrar till en positiv utveckling. Platsens attraktivitet kan till och med underlätta företagets behov av arbetskraft och kompetens. Hållbar samhällsutveckling är därför avgörande både för människors livskvalitet och för planetens välmående.

#### Insatsområden

- Fullfölja den röda tråden i samhällsplaneringsprocessen för att säkerställa att intentionerna från planering överförs till effekter i genomförande och brukande.
- Utveckla nya affärsmodeller i samarbete med byggbranschen i syfte att realisera hållbar utveckling.
- Identifiera och stärk sociala aspekter – mångfald, trygghet, jämställdhet och tillgänglighet – i planeringen.
- Utveckla kommunala lokaler, anläggningar och fri-luftsområden hållbart – attraktivt, funktionellt, tillgängligt, säkert och resurseffektivt – för ökad hälsa och livskvalitet.
- Prioritera säkra gång- och cykelvägar med skolor som målpunkter.
- Utveckla konceptet "Giftfri vardag" i kommunkoncernen med fokus på förskola och byggprodukter.
- Revidera Träbyggnadsstrategin till ett mer genomförandeinriktat upplägg.
- Bidra med aktiva åtgärder för att främja jämställdhet inom utbildning, arbetsmarknad, vardagsliv och familj.
- Skapa arenor där unga möter beslutsfattare.
- Använda resultat från LUPP som underlag i beslutsfattande och verksamhetsplanering i beslut som rör unga.
- Ge nyanlända förutsättningar för etablering på bostadsmarknaden.
- Utveckla ett systematiskt arbete kring landsbygdsfrågor.

#### ÖNSKAT LÄGE

Mätetal	Nuläge		Önskat läge år 2022
Nöjd-Medborgar-index: Bemötande och tillgänglighet	Mora	56	65
	Samtliga kommuner	56	
Andel unga som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen, procent	<u>Mora</u>		
	13–16 år	21	50
	16–19 år	23	50
	<u>Dalarna</u>		
	13–16 år	23	
	16–19 år	20	

**Kopplar till** målområdet Livskvalitet för alla

**Anknyter till** Näringslivsstrategin, Bostadsförsörjningsprogram, Grönstrukturplan, Översiktsplan, Handlingsplan för heltidsarbete 2018–2021, Handlingsplan för jämställda löner 2018–2019

**Kommande dokument** Fördjupad översiktsplan Mora tätort, Cykelplan



### 3.9 Utvecklingsområde 9: Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle

*Utvecklingsområdet utgör kommunens klimat- och energiplan.*

FN:s Klimatpanel, IPCC, publicerade år 2013 sin femte rapport som sammanställer världens klimatforskning. Resultaten var tydliga och det råder ingen tvekan om att vi upplever en global uppvärmning och att denna är ett resultat av mänsklig aktivitet. I december 2015 hölls ett avgörande klimatoppmöte i Paris, där världen enades om ett internationellt klimatavtal för att styra världen mot en värld där den globala uppvärmningen hålls väl under 2°C, men att samtidigt sträva mot 1,5°C. Om detta är möjligt att uppnå återstår att se. När ländernas idag inrapporterade åtgärder tas i beaktande pekar utvecklingen snarare mot en värld med 2,7 till 3°C varmare medeltemperatur. Oavsett, så har världen enats om att på global skala arbeta mot att så snart som möjligt minska utsläppen och att uppnå nollnettoutsläpp under andra halvan av detta århundrade.

Utsläppen av territoriella växthusgaser i Sverige minskade med 25 procent mellan 1990 och 2015 men utsläppen som vi orsakar utomlands, så kallade indirekta utsläpp har i stället ökat med 50 procent under samma period. De territoriella minskningarna är framförallt en följd av minskade utsläpp från uppvärmning och avfallsdeponier. Utmaningen är nu att minska utsläppen från svensk konsumtion och från transportsektorn. Konsumtionsbaserade utsläpp visar hur mycket utsläpp vår konsumtion orsakar och inkluderar både direkta och indirekta utsläpp. Statistik om konsumtionsbaserade utsläpp finns inte på lokal nivå, men de nationella konsumtionsbaserade utsläppen påvisar en ökning sedan 1993. Det är sannolikt att även Moras utsläpp ur ett konsumtionsperspektiv har ökat. Utsläppen från transportsektorn har mellan åren 1990 och 2015 minskat med 10 procent. Senast 2030 ska Sverige minska klimatpåverkan från transporter med 70 procent relativt 2010<sup>2</sup>.

<sup>2</sup> Riksdagens klimatpolitiska ramverk som antogs juni 2017. Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsäpp av växthusgaser varav minst 85 procent minskning inom Sverige och därefter negativa utsläpp. Senast 2030 ska Sverige minska utsläppen av växthusgaser från den icke handlande sektorn med 63 procent relativt 1990. Senast 2030 ska Sverige ha en fossiloberoende fordonsflotta.

I Sverige råder god allmän tillgång till moderna energitjänster och relativt hög andel förnybar energi. Fokus för framtiden i Sverige ligger på att säkerställa leveranssäkerhet och ställa om framför allt transportsektorn till förnybar energi. I Energiöverenskommelsen<sup>3</sup> finns mål bland annat om

- helt förnybar elproduktion år 2040 – inget stoppdatum för kärnkraften
- 50 procent effektivare energianvändning år 2030 jämfört med år 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till BNP.

Insatser på lokal nivå är avgörande för möjligheterna att uppfylla nationella och internationella målsättningar.

#### Insatsområden

- Utredda kommunala processer och säkerställa att de bidrar till minskat klimatavtryck.
- Kvalitetssäkra fortsatt energieffektivisering i kommunala lokaler och anläggningar.
- Vid om- och nybyggnation:
  - Ställa höga krav på energieffektivitet. Utforma kontrakt så att både entreprenör och beställare stimuleras att nå ett förpliktigande mål.
  - Alltid utreda möjlighet till förnybar energi.
  - Alltid applicera livscykelanalyser vid val av teknik.
- Ställa om till en klimatsmart och effektiv kommunal fordonspark.
- Uppmuntra till resfria möten.
- Utredda system för klimatkompensation av tjänsteresor.
- Stimulera aktiva transporter.
- Stimulera användandet av förnybar energi.
- Ta fram plan för att hantera effekter av ett förändrat klimat.
- Omsätta Åtgärdsprogram 2018–2022 till Dalarnas miljömål i lokala åtgärder.

<sup>3</sup> I juni 2016 slöts en energiöverenskommelse mellan fem av riksdagens partier.





**ÖNSKAT LÄGE**

Mätetal	Nuläge	Önskat läge år 2022	Önskat läge år 2030
Kommunala organisationen			
Koldioxidutsläpp, tjänsteresor, ton/år	649 (+17 procent*)	lägre än 464 (-34 procent*)	lägre än 166 (-70 procent*)
Andel fossilberoende fordon, procent	10	50	100
Geografiska området			
Utsläpp växthusgaser, ton/invånare och år	4,3 (-29 procent**)	2,5 (-59 procent**)	1,5 (-75 procent**)
Andel fossilberoende fordon, procent	4,8	20	minst 90 procent

\*Relativt 2010 års värde (552 ton/år), \*\*Relativt 1990 års värde (6,1 ton/invånare och år)

**Kopplar till** målområdet Vår hållbara kommun

**Anknyter till** Mål kommunplan 2018, Dagvattenprogram, Resepolicy, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering, Grönstrukturplan  
*Kommande dokument* Fördjupad översiktsplan Mora tätort, Cykelplan





### 3.10 Utvecklingsområde 10: Naturens resurser och ekosystem är hållbart använda

Naturen är viktig ur flera aspekter till exempel biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreation. Ekosystemtjänster är ett begrepp som beskriver tjänster som naturens ekosystem ger till människan, man kan kalla det naturens gratisarbete. Människan är beroende av dessa tjänster för överlevnad och de utgör en bas i välfärden. Genom dessa tjänster får vi till exempel livsmedel, vattenrening, en bördig jord, en vacker omgivning och syre i luften. Sverige har i likhet med andra länder en utmaning när det kommer till samhällets avvägningar mellan att bevara och stärka den biologiska mångfalden - som är nödvändig för de tjänster som ekosystemet förser oss med - och att kunna nyttja naturresurser för en växande bioekonomi och ett fossilfritt samhälle. Naturen och kulturlandskapet är en viktig resurs för invånare och besökare. Inom forskningen samlas dessutom allt mer kunskap om naturens positiva effekter på vår hälsa.

Miljömålen, Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv, förtydligar Sveriges mål inom naturvård. Kommunen har ansvar för det lokala naturvårdsarbetet genom samhällsplanering, skydd av områden, vård och skötsel samt för informationsspridning och kunskapsinhämtning av lokala naturvärden.

Hållbar konsumtion och produktion har av OECD identifierats som det mål där Sverige har störst utmaningar. Det ekologiska fotavtrycket växer och flera länder har fotavtryck som överskrider jordens biokapacitet. Sverige har klättrat till tionde plats på listan över länder med de största ekologiska fotavtrycken och anledningen tros vara en hög köttkonsumtion, en energikrävande fordonsflotta och en fortsatt ökande materiell konsumtion.

#### Insatsområden

- Värna Moras värdefulla natur- och kulturmiljövärden och säkerställ samråd med relevant kompetens.
- Tydliggöra och främja värdet av ekosystemens tjänster.
- Lyfta fram och tillgängliggöra naturreservaten.
- Bidra till att minska föroreningar i mark och vatten.
- Vara en förebild för alternativa skötselmetoder i kommunal skog.
- Upphandla varor och tjänster utifrån tydliga krav för en hållbar utveckling.
- Bidra till att minimera uppkomst av avfall.
- Medverka i Dalarnas Luftvårdsförbunds arbete.
- Omsätta Åtgärdsprogram 2018–2022 till Dalarnas miljömål i lokala åtgärder.

#### ÖNSKAT LÄGE

Mätetal	Nuläge	Önskat läge år 2022	Önskat läge år 2030
Kommunala organisationen			
Ekologiska livsmedel, andel procent	33	40	60
Matsvinn, procent	mäts 2018	minskat med minst 25	minskat med minst 50

**Kopplar till** målområdet Vår hållbara kommun

**Anknyter till** Översiktsplan, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering, Policy och Plan, vatten och avlopp, Dagvattenprogram, Inköspolicy, Grönstrukturplan

**Kommande dokument** Fördjupad översiktsplan Mora tätort




















## 4 Agenda 2030 – globala mål för hållbar utveckling

På ett toppmöte i FN i New York i september 2015 antogs Agenda 2030 och 17 globala mål för hållbar utveckling. Det var ett historiskt möte och resultatet kommer att påverka allas framtid eftersom målen är universella och gäller alla länder. Målet är att till år 2030 genomföra en samhällsförändring som leder till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling som skyddar vår planet, utrotar fattigdom och genererar en god välfärd för alla människor. Sveriges genomförande av Agenda 2030 bör ske genom en prioritering av de områden som effektivt

bidrar till den samhällsomställning som krävs för att nå en hållbar välfärd. Agenda 2030-delegationen, som driver arbetet i Sverige, har identifierat sex prioriterade områden. En utförligare beskrivning av Agenda 2030 finns i bilaga 2.

### 4.1 Koppling Hållbara Mora och Agenda 2030

Ambitionen med strategin är att täcka in samtliga 17 mål. Varje utvecklingsområde i strategin kopplar till Agenda 2030 enligt tabell. Agendans målområden är tätt sammankopplade och överlappar delvis varandra vilket innebär att fler kopplingar mellan mål och utvecklingsområden finns och därmed kan ytterligare synergier uppnås.

Utvecklingsområde	Målområde strategisk plan	Agenda 2030
1. Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora		
2. Digitalisera för hållbar utveckling 3. Främja hållbart företagande 4. Stödja vägen till arbete	Tillväxt och utveckling	    
5. Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar 6. Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolaren	Livslångt lärande	
7. Ge alla barn en bra start i livet 8. Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla	Livskvalitet för alla	   
9. Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle 10. Naturens resurser och dess ekosystem är hållbart använda	Vår hållbara kommun	     





**BILAGOR**



## Källförteckning

- Boverket. *Vision för Sverige 2025*. <http://sverige2025.boverket.se/> Hämtad 2016-12-12.
- Göteborgs stads program för en jämlik stad 2018–2026
- Göteborgs stad. *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*. 2014.
- KTH. Bortom BNP-tillväxt – Scenarier för hållbart samhällsbyggande. <http://www.bortombnptillvaxt.se/2.21d4e98614280ba6d9e5c4.html>. Hämtad 2017-08-21.
- Landstinget Dalarna. *Visa vägen – Dalarnas kultur- och bildningsplan 2016-2018*. 2015.
- Länsstyrelsen Dalarna. *Åtgärdsprogram 2018–2022 till Dalarnas miljömål*. 2018.
- Mora kommun. *Fördjupad översiktsplan för Mora tätort med utsikt mot 2030*. 2017.
- Mora kommun. *Lokal uppföljning av ungdomspolitiken. Analysrapport för LUPP-enkäten 2015 för Mora Kommun*. 2016.
- Mora kommun. *Strategisk plan 2015–2018*. 2015.
- Mora kommun. *Årsredovisning 2016*. 2017.
- Mora kommun. *Översiktsplan 2006*.
- Myndigheten för för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. *Fokus 14 Ungas fritid och organisering*. 2014.
- Professional Management, Organisationsöversyn Mora kommun, 2017.
- Regeringen, Moderater, Centerpartiet och Kristdemokrater. *Energiöverenskommelse*. 2016
- Regeringskansliet. Finansdepartementet. *Strategi för hållbar konsumtion*. 2016.
- Regeringskansliet. *Hållbara affärer- regeringens politik för hållbart företagande*. 2016.
- Regeringskansliet. Näringsdepartementet. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. 2016/17:104. 2016.
- Regeringskansliet. Näringsdepartementet. *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi*. 2017.
- Regeringskansliet. *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. 2016/17:10. 2016.
- Regeringskansliet. *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. 2017.
- Region Dalarna. *Dalastrategin – Dalarna 2020*. 2014.
- Region Dalarna. *Dalarna – Sveriges bästa ungdomsregion*. 2015.
- Region Dalarna. *Länsplan för regional transportinfrastruktur för Dalarna 2014–2025*.
- Region Dalarna. *Regionalt trafikförsörjningsprogram för Dalarnas län 2015–2019*. 2014.
- Region Dalarna. *Samling för social hållbarhet i Dalarna. Delrapport 1*. 2017.
- RUS – Länsstyrelserna i samverkan. *Lokalt arbete med miljömål*. 2014.
- Socialdepartementet. *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*. 2005/06:155. 2005.
- Statens offentliga utredningar. *I riktning mot en hållbar välfärd 2016:01*. 2017.
- Statens offentliga utredningar. *Det handlar om jämlik hälsa – utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete 2016:55*. 2016.
- Statens offentliga utredningar. 2017. *Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa 2017:47*.
- Sveriges Kommuner och Landsting. 2017. *Klimatet – så klart!*
- Sveriges Kommuner och Landsting. 2015. *Strategi för eSamhället*.
- Sveriges riksdag. *Klimatpolitiskt ramverk. 2016/17: MJU24* 2017.
- Sveriges riksdag. *Lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. 2000:1383*. 2000.
- UNDP. *Globala målen för en hållbar framtid*. <http://www.globalamalen.se/> Hämtad 2017-08-21.
- Studiebesök: Västerås kommun. Växjö kommun.
- Webbsidor <https://skl.se/naringslivarbetedigitalisering/digitalisering/nationellsamverkanstyrning/malochstrategier.6728.html> Hämtad 2018-02-02.
- <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/laget-i-forskola-skola/skolverkets-lagesbedomning> Hämtad 2017-10-18.

## Agenda 2030 – i riktning mot en hållbar välfärd

En svensk delegation är utsedd vars uppdrag är att stödja och stimulera det svenska genomförandet av agendan och i dialog med olika samhällsaktörer ta fram ett förslag till handlingsplan. Delegationen ska även främja kunskaps- och informationsutbyte. Baserat på nulägesbeskrivning, dialoger och konsultationer föreslår delegationen sex prioriterade områden. Det är områden som samlar flera av utmaningarna som Sverige står inför och där åtgärder kan ge stort genomslag för Sveriges genomförande av Agenda 2030. De bör därför prioriteras av regeringen i deras fortsatta arbete med Agenda 2030.

### Sex prioriterade områden föreslås

1. Ett jämlikt och jämställt samhälle
2. Hållbara städer
3. En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi
4. Ett starkt näringsliv med hållbara affärsm modeller
5. Hållbara och hälsosamma livsmedel
6. Stärkt kunskap och innovation

Globalt mål 1: Avskaffa all form av fattigdom överallt.

Globalt mål 2: Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

Globalt mål 3: Säkerställ att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

Globalt mål 4: Säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Globalt mål 5: Uppnå jämställdhet och alla kvinnor och flickors egenmakt.

Globalt mål 6: Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

Globalt mål 7: Säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

Globalt mål 8: Verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Globalt mål 9: Bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

Globalt mål 10: Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

Globalt mål 11: Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Globalt mål 12: Främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Globalt mål 13: Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Globalt mål 14: Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

Globalt mål 15: Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Globalt mål 16: Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer

Globalt mål 17: Stärka genomförandemedlen och åter-vitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

För mer information se [www.globalamalen.se](http://www.globalamalen.se)





